

Микола МАЛАНЧІЙ
Національна академія Державної прикордонної служби України

КООРДИНАТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

На основі системного аналізу визначаються складники особистісно-професійного розвитку персоналу Державної прикордонної служби України. Доводиться, що комплекс професійно важливих якостей особистості складається з низки підсистем: моральних, суспільно-політичних, державно-правових, психологічних, комунікативних, службово-бойових якостей. Наголошується, що основу професійно важливих якостей посадових осіб прикордонної служби становлять професійна підготовленість та стійкість до стресу. Достатньо високої оцінки набувають і такі якості, як: рішучість, довіра до себе під час виконання професійних завдань. Інтегральним орієнтиром є здатність прикордонника найбільшою мірою забезпечити особисту безпеку і безпеку оточення, що має стати вектором роботи з персоналом у реалізації завдань управління безпекою особового складу.

Ключові слова: професійний розвиток, управління кадрами, професійно важливі якості, особовий склад, Державна прикордонна служба України.

У Стратегії розвитку Державної прикордонної служби зазначено, що в процесі професійного розвитку військовослужбовців Державної прикордонної служби України важливо формувати ставлення до прикордонної сфери України як до найважливішої складової частини забезпечення безпеки країни [6]. Отже, перспективу розвитку прикордонної сфери слід спрямувати на можливість забезпечити адекватне реагування на існуючі і нові загрози і виклики українській державі.

Професійний розвиток персоналу Державної прикордонної служби України неодноразово ставав об'єктом наукової уваги О. Ю. Андрощук, Д. В. Іщенко, А. М. Машталер, О. В. Торічного, С. О. Філіппова та ін. Проте в сучасних умовах ця проблема є перманентно актуальною.

Метою статті є обґрунтування координат особистісно-професійного розвитку персоналу Державної прикордонної служби України.

У процесі професійного розвитку формується комплекс професійно важливих якостей особистості, який, у свою чергу, складається з низки підсистем.

Підсистема моральних якостей. Щоб успішно виконувати завдання з охорони й оборони державного кордону, виховання підлеглих, офіцеру мало бути хорошим професіоналом. На перший план висувається його духовність [2], стрижнем якої є моральні якості. Високий моральний дух військовослужбовців є основою їх боєздатності, надійної охорони й захисту державного кордону. Основними носіями цього «духу», який визначається сукупністю моральних рис прикордонників, є офіцери. Тому формування у них позитивних моральних якостей є надзвичайно важливим і складним завданням.

Не випадково в загальновійськових статутах Збройних сил України указується на необхідність таких якостей солдатів і офіцерів, як: вірність обов'язку і військовій присязі, чесність і правдивість, сумлінність, ввічливість і шанобливість, гідність і честь, товариство і взаємовиручка та ін.

Офіцер прикордонної служби як громадянин своєї країни і представник військової професії повинен володіти такими моральними якостями, як: гуманність, чесність, доброта, гідність, благородство, порядність, вимогливість, самокритичність, справедливість, прямота, сумлінність, скромність, щирість,

альтруїзм, колективізм, гордість, вірність військовому обов'язку і військовій присязі, любов до професії, відповідальність та ін. Однак моральний стан офіцера-прикордонника не обмежується вказаними рисами.

У структурі моральних якостей можна виділити такі підструктури:

– якості, що характеризують ставлення офіцера до Батьківщини, свого громадського і професійного обов'язку (гуманність, вірність Вітчизні, військовому обов'язку, військовій присязі, гордість за прикордонні органи і війська);

– якості, що характеризують ставлення офіцера до інших людей: сім'ї, батьків, рідних, товаришів, колективу (доброга, чесність і правдивість, прямота, обов'язковість, порядність, шанобливість, великодушність, альтруїзм та ін.);

– якості, що характеризують ставлення офіцера до самого себе (гідність, скромність, вимогливість, самокритичність, сумлінність, аскетизм, честолюбство).

Велике значення для посадової особи прикордонної служби має така якість, як героїзм. Героїчне виявляє себе в будь-якій сфері діяльності – трудовій, суспільній, політичній, науковій, спортивній та ін. Діяльність з охорони державного кордону припускає високий ступінь готовності і здатності воїна до героїчних дій, причому готовності повсякденної. Охорона кордону може вимагати і духовного пориву, і миттєвої мобілізації всіх сил для боротьби з ворогом, і самопожертви.

У підсистемі моральних якостей офіцера-прикордонника інтеграційним елементом, на нашу думку, є офіцерська честь. Ця якість вбирає в себе майже весь масив етичних рис, необхідних офіцеру прикордонної служби. Структура цієї підсистеми включає такі підструктури:

– якості, що забезпечують широкий політичний світогляд (розвинене політичне мислення, знання і розуміння політичної ситуації у світовій спільноті, політики своєї держави, суміжних країн, військової і прикордонної політики);

– якості, що характеризують ставлення офіцера до своєї держави (вірність Вітчизні, патріотизм, гордість за свою країну, готовність і здатність відстоювати і захищати її інтереси, висока громадянська відповідальність, інтернаціоналізм). Суть цих якостей детермінована змістом політики в цілому, існуючими в суспільстві політичними нормами і цінностями [1].

Прикордонники як громадяни України представляють різні соціальні групи суспільства, національно-етнічні спільноти і релігійні конфесії. Проходячи службу в органах і військах прикордонної служби, вони зберігають належність до цих груп і спільнот. У цих умовах функції суспільно-громадянських цінностей – об'єднувати, консолідувати військовослужбовців як представників єдиного українського суспільства, громадян єдиної української держави.

Специфіка завдань прикордонної служби і особливий характер діяльності з їх виконання обумовлює необхідність обмеження політичних свобод і прав офіцера-прикордонника. Тому в цій підсистемі слід виділити підструктуру якостей офіцера, що визначають його ставлення до влади. Як публічний службовець він повинен володіти такими якостями, як політична нейтральність і лояльність до існуючої влади. Ці якості полягають у тому, що офіцер зобов'язаний діяти відповідно до державних правових актів і рішень уряду, а не за партійними настановами і не використовувати службове положення на користь політичних партій. Питання партійності не повинні мати великого значення під час добору кадрів і їх посування на службі. Незалежно від партійних уподобань, симпатій і антипатій, прикордонник повинен здійснювати свою діяльність в чіткій відповідності до закону, об'єктивно ставитися до всіх, із ким стикається на державному кордоні.

Державно-правові якості. Ця група якостей визначається правовими цінностями, які виражаються поняттями «легітимність» (відповідність закону), «право», «справедливість», «законослухняність» тощо. У цій підсистемі першою підструктурою є якості офіцера-прикордонника, що визначають його ставлення до права, законів країни, дотримання існуючих правових норм. До них слід віднести такі якості, як: правові знання і готовність виконувати вимоги закону, законослухняність, шанобливість до закону і права, правова відповідальність і соціально-правова активність та ін. Сукупність і зміст цих якостей визначаються суттю права, правовими цінностями і нормами, правовими аспектами діяльності офіцера-прикордонника.

Необхідність формування державно-правових якостей офіцера-прикордонника детермінована конституційно-правовими цінностями. Військова організація держави, сектор безпеки та оборони, до яких належить і прикордонна служба, через свою природу можуть нормально функціонувати тільки на основі строгого дотримання всіма військовослужбовцями норм, закріплених законодавчо, перш за все у Конституції України, присязі та загальновійськових статутах.

Потреба в правових якостях для посадової особи прикордонної служби обумовлюється не тільки тим, що вона є громадянином держави, представляє її інтереси на кордоні, перебуває на службі, але й специфікою її діяльності, що припускає наявність підструктури якостей, що забезпечують її військово-професійний складник. До них належать: глибоке знання історії і конституційно-правових основ України; строге дотримання Конституції України, загального і військового законодавства; лояльність конституційному ладу і постійну готовність до охорони й захисту державного кордону; знання своїх законних прав, свобод і обов'язків, особливостей їх реалізації в процесі службової діяльності.

Слід додати, що діяльність посадової особи прикордонної служби містить, як уже зазначалося, і військовий аспект. Закони, військові статuti та інші правові акти, визначаючи межі влади командира й надаючи йому права для здійснення покладених на нього функцій, тим самим створюють гарантовану державою можливість успішного здійснення його діяльності на користь військової служби, стимулюють його діяльність. Необхідність поєднання всієї повноти розпорядчої діяльності у встановлених нормативними актами межах з правовим їх виконанням в умовах як мирного часу, так і в бойовій обстановці, обумовлює специфіку правової культури офіцера-керівника. Військово-правові аспекти прикордонної служби детермінують необхідність таких якостей, як: повага до права й закону, нетерпимість до будь-якого його порушення, правова відповідальність, правова активність.

Спеціальні якості. У структурі цієї підсистеми також можна виділити такі підструктури.

Інтелектуально-світоглядні якості, до яких належать, перш за все, знання офіцера про навколишній світ, про сфери суспільного життя, про події і ситуацію на державному кордоні і в суміжних державах, про форми і способи службової діяльності.

Всебічні знання акумулюються в інтеграційній якості підсистеми – професійній компетентності.

Організаційно-управлінські якості забезпечують можливість управляти діяльністю прикордонного підрозділу, проводити різні організаційні заходи тощо. Високий рівень їх сформованості дозволяє офіцеру-прикордоннику здійснювати такі дії:

– проводити системний аналіз стану керованого об'єкта і визначати цілі управлінської діяльності;

- організувати і здійснювати збір і аналіз необхідної інформації для ухвалення управлінського рішення;
- швидко ухвалювати оптимальні рішення з урахуванням особистих якостей підлеглих, завдань і умов військово-професійної діяльності;
- визначати сили, засоби і способи досягнення мети і поставлених завдань;
- планувати заходи щодо управління повсякденною діяльністю підлеглих і при загостренні обстановки добиватися їх виконання;
- раціонально регулювати свою діяльність і діяльність підлеглих;
- організувати і здійснювати дієвий контроль за діяльністю підлеглих, надавати їм необхідну допомогу;
- оцінювати і стимулювати працю як окремого підлеглого, так і військового колективу в цілому;
- координувати і погоджувати сумісні дії між виконавцями, а також із взаємодіючими силами, засобами, органами, установами і організаціями.

Для здійснення організаційно-управлінської діяльності військовому керівнику важливо бути самостійним, відповідальним, ініціативним, вимогливим, діловитим, передбачливим, пунктуальним, працездатним, старанним, наполегливим, творчим, організованим, акуратним, активним, прагматичним.

Інтеграційною якістю в цій підструктурі є стиль управління. Акумуляюючись у стилі управління, організаційно-управлінські якості забезпечують ефективність управлінської діяльності, основними показниками якої є: мінімізація дії, комплексність дії, системність дії, внутрішня несуперечність впливу [3, с. 238].

Необхідність підструктури службово-бойових якостей викликана тим, що в діяльності прикордонних органів і військ, як і раніше, значне місце займає військовий складник. Професійна діяльність посадової особи прикордонної служби відбувається в умовах постійної небезпеки, пов'язана з ризиком для життя і вимагає від неї на багатьох ділянках державного кордону діяти проти озброєних порушників кордонів, бандформувань, контрабандистів, терористичних і мафіозних груп сміливо й рішуче.

Інтеграційним елементом цієї підструктури, яка містить, крім перерахованих якостей, необхідні військові знання, навички й уміння, є службово-бойова майстерність.

Педагогічні якості. Діяльність посадової особи прикордонної служби, особливо для тих, хто проходить службу в прикордонних підрозділах швидкого реагування, має яскраво виражений педагогічний характер. Вона передбачає навчання і виховання підлеглих, підтримку в колективі підрозділу здорового морально-психологічного стану.

Важливість цієї підструктури обумовлена тим, що професійна діяльність посадової особи прикордонної служби включає оперативну роботу і диктує необхідність постійно взаємодіяти з місцевим населенням, представниками місцевої влади, правоохоронних відомств. Інтеграційною якістю цієї підструктури є комунікабельність.

Підструктура адміністративно-гоподарських якостей детермінована такими видами діяльності офіцера-прикордонника, як: забезпечення прикордонного підрозділу озброєнням, боєприпасами, продуктами, майном, ведення звітної документації; організація харчування особового складу; обладнання військового містечка прикордонного підрозділу і дотримання правил його експлуатації тощо.

Усе це визначає важливість таких якостей, як: ощадливість, економність, працьовитість, діловитість, заповзятливість, дбайливість. А акумулюються вони в інтеграційній якості підструктури – господарності.

Психологічні якості. Ураховуючи специфіку професійної діяльності посадових осіб Державної прикордонної служби України, можна виділити низку

психологічних характеристик, які відносно стабільні й багато в чому визначають успішний професійний розвиток. До них належать: рівень нервово-психічної стійкості, особливості самооцінки особистості, відчуття своєї важливості для оточення, рівень конфліктності, наявність досвіду побудови контактів з людьми, орієнтація на моральні норми суспільства, ступінь ухвалення групових норм військового колективу [7].

Нервово-психічна стійкість визначає схильність до зривів нервової системи у випадку значного психічного і фізичного напруження, що найбільш характерно для періодів кардинальної зміни умов діяльності [3, с. 267].

Комунікативні якості особистості. Підструктура комунікативних якостей включає такі елементи, як: ввічливість, витриманість, шанобливість, товариськість, великодушність, відвертість, простота, милосердя, гнучкість. Важливе значення мають також уміння офіцерів-прикордонників прогнозувати спілкування з різними категоріями осіб. Ідеться про спілкування з місцевим населенням з питань забезпечення охорони кордону, опитування громадян, які перетинають державний кордон, а також свідків порушення державного кордону та опитування затриманих громадян. Окрім того, посадова особа прикордонної служби повинна уміти організувати спільну роботу з іншими фахівцями – представниками інших підрозділів органів прикордонної служби й органів митної служби, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ, органів місцевого самоврядування, адміністрацією морських вокзалів та аеропортів, залізничних вокзалів тощо. Ідеться про погоджені оперативно-пошукові, контрольні й режимні дії, що проводяться з метою недопущення порушень законодавства про державний кордон та відбуваються в особливих умовах [4].

Важливим аспектом професійного розвитку є сприйняття професійної соціальної ролі. Як відомо, після призову до лав Збройних сил України або вступу на військову службу за контрактом соціальна роль людини істотно змінюється. Вона стає озброєним захисником Вітчизни, що не тільки накладає на неї певні обов'язки, але й вимагає виконання конкретної соціальної ролі. На це істотно впливає адекватність сприйняття морально-етичних норм і ставлення до вимог безпосереднього соціального оточення. Таким чином, для успішного професійного розвитку в умовах військово-професійної діяльності дуже важливий характер ставлення до загальноприйнятих соціальних норм. При цьому практична діяльність людини пов'язана з дотриманням не тільки соціально важливих норм поведінки, але й вимог безпосереднього соціального оточення [3, с. 131].

Серед численних особливостей людей О. Б. Столяренко виділяє властивість, яка характеризує життєстійкість або екстремальну стійкість кожного – особисту можливість зустрічати й переносити труднощі, знегоди, невдачі в житті (яких зовсім уникнути не можна), уміння «тримати удар», не зневірятися у випадку невдач, а добиватися своїх цілей за будь-яких труднощів. Ця характеристика має спеціальне значення для поведінки в особливих ситуаціях, притаманних військово-професійній діяльності. Як і інші, вона характеризується різною якістю у людей, має індивідуальні варіації: оптимістичність; чутливість людей до несприятливих обставин; вразливість; емоційність; стійкість; вірність собі і принципам поведінки; податливість тиску обставин; ступінь ситуаційності поведінки; витримання стресів і психічної напруженості; здатність до мобілізації власних можливостей; уміння володіти собою; міра психологічної незахищеності і здатності зживати наслідки психологічних потрясінь та ін. [5].

Таким чином, у різноманітних особливих і екстремальних ситуаціях, якими характеризується професійна діяльність прикордонників, найбільш ефективні й адекватні поведінка і діяльність людей, що мають певні психологічні характеристики. Серед них перш за все слід назвати емоційно-вольову стійкість,

рівень розвитку якої обумовлює стресостійкість; самооцінку особистості, що є ядром саморегуляції і визначає міру адекватності сприйняття умов діяльності і своїх можливостей; особливості побудови контакту з оточенням, які характеризують рівень конфліктності особистості і комунікативної компетентності; моральну нормативність особистості, що характеризує ступінь орієнтації на існуючі в суспільстві норми і правила поведінки; орієнтацію на дотримання вимог колективу (рівень групової ідентифікації).

Щодо самих офіцерів Державної прикордонної служби України, то результати досліджень, наприклад, С. О. Філіпова свідчать, що у 75 % професійно ефективних офіцерів оперативно-розшукових підрозділів успішність їх правоохоронної діяльності забезпечується високим рівнем розвитку інтелектуальних та вольових якостей, при цьому їх визначальними вольовими якостями і властивостями є здатність до психічної саморегуляції, готовність до професійного ризику, організованість, сміливість, рішучість, цілеспрямованість у досягненні поставленої мети, здатність переносити тривалі фізичні та психічні навантаження [7].

Отже, основу професійно важливих якостей посадових осіб прикордонної служби становлять професійна підготовленість та стійкість до стресу. Достатньо високої оцінки набувають і такі якості, як: рішучість, довіра до себе під час виконання професійних завдань. Тобто з точки зору респондентів однаково важливими для забезпечення особистої безпеки є суто професійні та певні особисті якості. Поширюючи ці результати на специфіку правоохоронної діяльності персоналу Державної прикордонної служби України, можна стверджувати, що такий «портрет» охоронця державного кордону, який завдяки своїм професійно-особистим якостям здатний найбільшою мірою забезпечити особисту безпеку і безпеку оточення, може бути певним орієнтиром як для самих прикордонників в їх роботі щодо самовдосконалення, так і для керівників та фахівців відділів з роботи з персоналом у реалізації завдань управління безпекою особового складу.

Підсистеми моделі професійної ідентичності посадової особи прикордонної служби і їх елементи перебувають у взаємозв'язку і взаємодії, функціональній залежності, що визначає цілісність цієї моделі. Водночас розглянуті підсистеми та їх елементи відносно самостійні, а самі якості дихотомічні й амбівалентні. Відносна протилежність елементів і суперечності, що виникають між ними, не означають, що розвиток суперечностей неодмінно веде до знищення однієї з протилежностей. Стан суперечності не є незмінним у розвитку цієї системи. Він може бути і гармонійним, і дисгармонійним, і конфліктним. Гармонія може підтримуватися шляхом істотної зміни однієї з протилежностей без знищення іншої. Існуюча суперечність соціальних якостей не виключає їх єдності і гармонії як компонентів єдиної системи. Вони доповнюють і врівноважують один одного. Якщо ж протилежні якості втрачають гармонічний зв'язок, то вони виходять за межі міри і стають вадами.

Отже, розглянуті особливості прикордонної служби дозволяють виділити специфічні риси діяльності посадової особи прикордонної служби. До них належать: висока міра відповідальності, обумовлена державною важливістю виконуваних функцій; великий обсяг, складність і різноманітність сфер діяльності (службово-бойова, оперативно-розшукова, режимно-пропускна, військово-технічна, господарська, педагогічна); постійна небезпека, пов'язана з ризиком для життя; значна самостійність, обумовлена високим ступенем автономності підрозділів прикордонних військ і органів.

Для виконання перерахованих завдань офіцер повинен мати досить широкий спектр якостей:

– бути чесним, порядним, принциповим, скромним, працелюбним, працездатним, дисциплінованим, обов'язковим, організованим, пунктуальним, акуратним, самостійним в ухваленні рішень, цілеспрямованим, активним, ініціативним, рішучим, сміливим, витривалим, сильним, спритним, пильним, метким, вимогливим до себе і підлеглих, витриманим, стійким в емоційно-вольовому відношенні, комунікабельним, доброзичливим, тактовним, володіти культурою мови і поведінки;

– бути здатним берегти державну і військову таємницю, здійснювати етичний самоконтроль і самооцінку, самостійно визначати етичні орієнтири, передбачати наслідки і давати морально-етичну оцінку своїм діям і вчинкам, до варіантності в ухваленні і реалізації рішень, до тривалої і активної діяльності в складних умовах обстановки, бачити головну ланку в професійній діяльності, завойовувати довіру людей і спонукати їх до діяльності;

– управляти діяльністю прикордонного підрозділу, проводити системний аналіз стану керованого об'єкта і визначати цілі управлінської діяльності, організовувати, збирати й аналізувати необхідну інформацію для ухвалення управлінського рішення, швидко ухвалювати оптимальні рішення з урахуванням особистих якостей підлеглих, завдань і умов військово-професійної діяльності, визначати сили, засоби і способи досягнення мети і поставлених завдань, колегіально виробляти альтернативні варіанти рішень й оцінювати їх;

– планувати заходи повсякденної діяльності підрозділу і в разі загострення обстановки виділяти головне, раціонально регулювати свою діяльність і діяльність підлеглих, організовувати і здійснювати дієвий контроль за діяльністю підлеглих, надавати їм необхідну допомогу, оцінювати і стимулювати працю як окремого підлеглого, так і військового колективу в цілому, координувати й погоджувати сумісні дії між виконавцями, а також із взаємодіючими силами, засобами, органами, установами і організаціями;

– підтримувати з підлеглими ділові контакти, засновані на знанні їх особливостей і пошані їх особистої гідності, правильно використовувати понятійний апарат і доказово формулювати його, майстерно вести діалог, дискусію з професійних, правових і інших актуальних проблем сучасності, уміти слухати інших.

Список використаних джерел

1. Бурдые П. Социология политики : пер. с фр. / П. Бурдые ; сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко. – М. : Socio-Logos, 1993. – 336 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Феноменология духа / Г. В. Ф. Гегель ; пер. Г. Шпета. – Спб. : Наука, 1992. – 444 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Психология управления : навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доповн. – Київ : Академвидав, 2010. – 544 с. – (Сер. «Альма-матер»).
4. Сірий А. В. Психологічні особливості військово-професійної діяльності військовослужбовців за контрактом / А. В. Сірий // Вісн. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. – 2010. – № 2. – Режим доступу : file:///E:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Vnadps_2010_2_27.pdf.
5. Столяренко О. Б. Особистість : навч. посіб. / О. Б. Столяренко. – Київ : Центр учбової літ., 2012. – 280 с.
6. Стратегія розвитку Державної прикордонної служби : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2015 р. № 1189-р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1189-2015-%D1%80>.
7. Філіппов С. О. Психологічні особливості професійної діяльності офіцерів-оперативників Державної прикордонної служби України : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 / Філіппов С. О. – Хмельницький, 2004. – 236 с.

List of references

1. Burde P. Sotsiologiya politiki : per. s fr. M. : Socio-Logos, 1993, 336 p. [in Russian].
2. Gegel G. V. F. Fenomenologiya duha. Spb. : Nauka, 1992, 444 p. [in Russian].
3. Orban-Lembryk L. E. Psykhologhiia upravlinnia : navch. posib. 2-he vyd., dopovn. Kyiv : Akademydav, 2010, 544 p. [in Ukrainian].
4. Siryi A. V. Psykhologhichni osoblyvosti viiskovo-profesiinoi diialnosti viiskovosluzhbovtsiv za kontraktom. *Visn. Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy*. 2010, № 2. Retrieved from file:///E:/Documents%20and%20Settings/User%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Vnadps_2010_2_27.pdf [in Ukrainian].
5. Stoliarenko O. B. Osobystist : navch. posib. Kyiv : Tsentri uchbovoi lit., 2012, 280 p. [in Ukrainian].
6. Stratehiia rozvytku Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystop. 2015 r. № 1189-r. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1189-2015-%D1%80> [in Ukrainian].
7. Filippov S. O. Psykhologhichni osoblyvosti profesiinoi diialnosti ofitseriv-operatyvnykiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.09. 2004, 236 p. [in Ukrainian].

Mykola Malanchii. Coordinates of personal and professional development of the personal of the state border guard service of Ukraine

Components of personal and professional development of personnel of the State Border Guard Service of Ukraine (SBGS of Ukraine) have been determined on the basis of a system analysis. According to the author, a complex of professionally important personal qualities consists of a number of subsystems: moral, social and political, state and legal, psychological, communicative, service and fighting qualities. The core of the successful implementation of tasks for the protection and defence of the state border, the education of subordinates by officers is spirituality, whereon moral qualities are based. According to the author, officer's honour is an integral element in the subsystem of moral qualities of a frontier guard. This quality absorbs almost the entire array of ethical features required for the Border Guard Service officer. Observance of political neutrality and loyalty to the authorities is the basis for the social and political subsystem. The group of state and legal qualities is determined by the legal values expressed by the notions of «legitimacy» (compliance with the law), «law», «justice», «law abidance», etc. In this subsystem, the first substructure includes qualities of a frontier guard, which determine his/her relation to the law, laws of the country, compliance with effective legal norms. The military and legal aspects of the Border Guard Service determine the need for such qualities as respect for the law and legislation, intolerance to any violation thereof, legal liability, and legal activity. An important subsystem of the PIQ system is the special qualities of an official of the Border Guard Service, wherein structure the following substructures can also be distinguished: intelligence and world-view, organizational and managerial, service and fighting, pedagogical, communicative and psychological qualities. According to the author, the basis of professionally important qualities of officials of the Border Guard Service is professional qualification and resistance to stress. Such qualities as determination, self-trust during performance of professional tasks are sufficiently highly appraised. An integral reference point is the ability of a frontier guard to provide the greatest degree of personal security and security of others, which should become a vector of work with personnel in the implementation of the personnel security management tasks.

Key words: professional development, personnel management, professionally important qualities, personnel, the State Border Guard Service of Ukraine.

Надійшла до реколегії 01.03.19